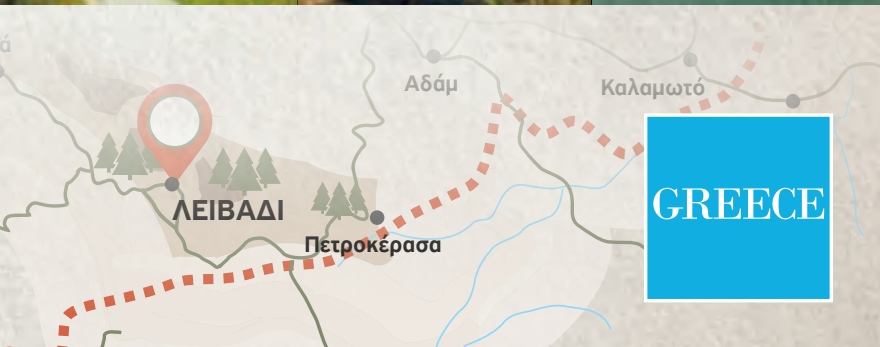

ΤΟ ΛΕΙΒΑΔΙ

Ένας παραδοσιακός οικισμός
σε ένα μοναδικό φυσικό περιβάλλον

ΤΟ ΛΕΙΒΑΔΙ

Ένας παραδοσιακός οικισμός
σε ένα μοναδικό φυσικό περιβάλλον

Ο οδηγός που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί προσπάθεια συνοπτικής και ταυτόχρονα ολοκληρωμένης παρουσίασης του παραδοσιακού ορεινού οικισμού του Λειβαδίου, που από το 2010, με την εφαρμογή του “Καλλικράτη”, βρίσκεται στα όρια του δήμου Θέρμης. Είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας του Πολιτιστικού Συλλόγου Λειβαδιωτών Θεσσαλονίκης, της Τοπικής Κοινότητας Λειβαδίου και του Δήμου Θέρμης.

Μέσα από την αναδρομή στο παρελθόν του ιστορικού αυτού χωριού, την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του, τα θρησκευτικά μνημεία του και τη γνωριμία με την πλούσια φύση του, τις μοναδικές διαδρομές, τους ανθρώπους με τις συνήθειες και τα έθιμά τους και τα εξαιρετικά τοπικά προϊόντα, επιχειρείται η βαθύτερη γνωριμία του επισκέπτη με τον τόπο και τις επιλογές που του παρέχει.

Αφιερώνουμε το έντυπο αυτό στους κατοίκους του Λειβαδίου και κυρίως στους νέους, με την ελπίδα ότι η γνώση του παρελθόντος και του τόπου θα τους βοηθήσει να σχεδιάσουν το μέλλον τους και να δημιουργήσουν συνθήκες ανάπτυξης. Ελπίζω ότι μέσα από τις σελίδες του περιεκτικού, αυτού, εντύπου η επίσκεψη στο Λειβάδι θα αποκτήσει νέες διαστάσεις και προοπτική.

Θεόδωρος Παπαδόπουλος

Δήμαρχος Θέρμης

Μερική άποψη του Λειβαδίου, φθινόπωρο του 2016

2017

Φορέας:

**ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΗΣ - ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΕΙΒΑΔΙΟΥ
ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΩΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
«Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ»**

ΤΟ ΛΕΙΒΑΔΙ

ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

1950

εντάχθηκε
στο νομό
Θεσσαλονίκης

ΕΧΕΙ ΑΠΟΣΤΑΣΗ

40km

από το κέντρο
της Θεσσαλονίκης

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ

735m

υψόμετρο

ΕΧΕΙ

400

κατοίκους

Ιδιόκτητη κατοικία
του Χαράλαμπου Αθ.
Βενετοπούλου,
έτος ανοικοδόμησης

1938

1925

ίδρυση του
Αλληλοβοηθητικού
Σύλλογου Λειβαδιω-
τών Χαλκιδικής
«Ο Άγιος Αθανάσιος»

Ιδιόκτητη
κατοικία του
Αθανασίου
Τσιλιπάκου,
έτος
ανοικοδόμησης

1888

Τοποθεσία

Το Λειβάδι βρίσκεται στο ανατολικό μέρος του νομού Θεσσαλονίκης, σε απόσταση 40 χιλιομέτρων από το κέντρο της Θεσσαλονίκης και σε υψόμετρο 735 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας. Είναι κτισμένο αμφιθεατρικά στις πλαγιές μιας ήμερης δασωμένης κοιλάδας επί της κορυφογραμμής του Χορτιάτη, του Ομβριανού και του Χολομώντα της Χαλκιδικής. Ο οικισμός αποτελείται από παλαιά και νέα λιθόκτιστα διώροφα ή και τριώροφα κτίρια μακεδονικού ρυθμού. Πολλά κτίσματα διατηρούνται από την εποχή της τουρκοκρατίας.

Ο συνολικός πληθυσμός της κοινότητας αριθμεί σήμερα 400 περίπου κατοίκους, ενώ οι Θεσσαλονικείς που κατάγονται από το Λειβάδι ανέρχονται σε μερικές χιλιάδες. Πολλοί από αυτούς έχουν κατοικίες στο Λειβάδι και ένεκα τούτου διατηρούν στενούς δεσμούς με τον τόπο καταγωγής, ενώ είναι πολλοί οι συγγενείς και φίλοι που επισκέπτονται συχνά το χωριό τα Σαββατοκύριακα τις μεγάλες γιορτές και τους καλοκαιρινούς μήνες.

Παλαιότερα το Λειβάδι ανήκε στον νομό Χαλκιδικής, αλλά στη δεκαετία του 1950 εντάχθηκε στον νομό Θεσσαλονίκης για διοικητικούς λόγους. Σήμερα ανήκει στον Δήμο Θέρμης, δεν παύει όμως ο οικισμός να διατηρεί τη ρυμοτομία (τον αρχικτονικό ρυθμό των οικοδομών και των λιθόστρωτων δρόμων), το γλωσσικό ιδίωμα, τους παραδοσιακούς θεσμούς, τις συνήθειες και τα έθιμα της Βόρειας Χαλκιδικής και γενικότερα της ορεινής Μακεδονίας.

Κατά την παράδοση, το Λειβάδι αναγραφόταν ως γεινιάζων οικισμός στο ιδρυτικό αυτοκρατορικό χρυσόβουλο της ιεράς Μονής της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολυτρίας, την οποία ίδρυσε το έτος 888 η αυτοκράτειρα του Βυζαντίου Θεοφανώ, πρώτη σύζυγος του Λεόντα ΣΤ' του Σοφού. Το χρυσόβουλο αυτό όμως χάθηκε κατά την ολοσχερή καταστροφή του μοναστηριού από τους Τούρκους τη 12η Ιουνίου του 1821.

Ιστορικά στοιχεία

Δεν είναι γνωστό πότε ιδρύθηκε ο πρώτος οικισμός του Λειβαδίου. Η αρχαιολογική υπηρεσία Θεσσαλονίκης έχει επισημάνει και καταγράψει τα θεμέλια ενός οικισμού της εποχής του σιδήρου (1100 π.Χ.) στη θέση «Σούγλα», στη νοτιοδυτική περιοχή του χωριού σε μικρή απόσταση από τα όρια του σημερινού οικισμού. Η ίδια υπηρεσία εντόπισε έναν άλλον οικισμό της εποχής των Μακεδόνων στη θέση «Καμίνη» ή «Σκουριά», νοτιοανατολικά, σε μικρή απόσταση από τον οικισμό (περίπου 3 χιλιομέτρων) και την αρχαία Ανθεμούντα. Στην περιοχή αυτή πρέπει να γινόταν εξόρυξη και επεξεργασία μετάλλων, όπως διαπιστώνεται από τα σχετικά αρχαιολογικά ευρήματα της εποχής του Αντιγόνου Γονατά (180 π.Χ.), της δυναστείας των Μακεδόνων (4ος-2ος π.Χ. αιώνες). Ο οικισμός αυτός φαίνεται ότι διατηρούσε στενούς δεσμούς με τη γειτονική πόλη Ανθεμούντα.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα μαρτυρούν ότι στους κλασσικούς χρόνους, τη ρωμαϊκή και τη βυζαντινή εποχή υπήρχαν και άλλοι οικισμοί στην περιοχή του Λειβαδίου, από τους οποίους πρέπει να ενισχύθηκε ο οικισμός στη διάρκεια της τουρκοκρατίας. Ο πιο σημαντικός ήταν στη θέση «Μνήμα» ή «Μάρμαρο», στη βόρεια περιοχή του Λειβαδίου κοντά στον οικισμό της Σαρακήνας. Στη θέση αυτή υπήρχε οικισμός της ρωμαϊκής εποχής, άγνωστης ονομασίας, ο οποίος ήκμαζε (τον 1ο και 2ο μ.Χ. αιώνα). Σημαντική είναι η μαρμαρίνη επιτύμβια στήλη, που βρέθηκε στην τοποθεσία αυτή και είναι αφιερωμένη στον Κλεόπατρο από τη σύζυγό του Στρατονείκη. Στη στήλη είναι λαξευμένες ανάγλυφες οι προτομές μιας επταμελούς οικογένειας. Η αναθηματική επιγραφή έχει ως εξής: «Στρατονείκη Κλεοπάτρω τω ιδίω ανδρί και τοις τέκνοις ζώσιν και αυτή ζώσα μνείας χάριν» (Δεσπίνης, Στεφανίδου, Βουτυράς, 1997:158-159). Η στήλη φυλάσσεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης και χρονολογείται στην εποχή των Αντωνίωνων ή στην αρχή των Σεβήρων αυτοκρατόρων, πιθανόν το έτος 179/180 μ.Χ. Ένας άλλος

οικισμός των κλασικών χρόνων υπήρχε στη θέση «Χειμαδιό», στη νότια περιοχή μεταξύ της Αγίας Αναστασίας και των Βασιλικών.

Υπάρχουν, επίσης, τα απομεινάρια ρωμαϊκών οχυρών σε διαφορετικές περιοχές, τα ονομαζόμενα «καστέλια» (από τη λατινική λέξη «castellum-i», κάστρο, οχυρό), που ανάγονται στην εποχή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, αφότου οι Ρωμαίοι με αρχηγό τον Αιμίλιο Παύλο νίκησαν τους Μακεδόνες του Περσέα στη μάχη της Πύδνας (168 π.Χ.).

Ένας σημαντικός οικισμός υπήρχε σε όλη τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου στο μέρος όπου είναι σήμερα ο οικισμός του Αγίου Χαράλαμπου, ο οποίος κατοικείται από λειβαδιώτες, όπως και ο οικισμός της Σαρακήνας. Στη βυζαντινή περίοδο το Λειβάδι είχε ισχυρή ενορία, του Αγίου Αθανασίου, όπως αναφέρεται στα αρχεία της ιεράς μητρόπολης Ιερισσού Αγίου Όρους και Αρδαμερίου, στην οποία ανήκε ανέκαθεν. Στην εποχή της φραγκοκρατίας προστέθηκε ένας νέος οικισμός από τους φράγκους σταυροφόρους, περίπου στη μέση της απόστασης του χωριού από τα Βασιλικά. Την ίδια εποχή προέκυψε ένας ακόμη οικισμός στη θέση «Δούκας», δυτικά του οικισμού του Αγίου Χαράλαμπου.

Μετά την κατάληψη της Θεσσαλονίκης (1436) και την κυριαρχία των Τούρκων στη γύρω περιοχή, άρχισε η πληθυσμιακή αύξηση και η οικονομική ανάπτυξη του παλαιού οικισμού του Λειβαδίου, ένεκα της μετακίνησης των ελληνικών πληθυσμών από τις πεδινές περιοχές προς τις ορεινές. Η ανάπτυξη αυτή του οικισμού συνεχίστηκε σε όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, με αποτέλεσμα το Λειβάδι να φθάσει σε μεγάλη ακμή στην εποχή της Επανάστασης του 1821 και σε ακόμη μεγαλύτερη στην αρχή του 20ού αιώνα.

Στην περίοδο της τουρκικής κυριαρχίας, το Λειβάδι ανήκε στην επαρχία της «Παζαριάς» (Pazargah nahiyes), η οποία είχε ως κέντρο την «Παζαρούδα» (τη σημερινή Απολλωνία Θεσσαλονίκης).

Στα τέλη του 15ου αιώνα το Λειβάδι ανήκε στο «βακούφι» (την εκκλησιαστική περιοχή) του Ισχάκ πασά (Kuga-i vakfi-i Ishak paşa), ο οποίος το 1484 έκτισε στη Θεσσαλονίκη το Αλατζά Ιμαρέτ (Alaca Imaret Camii, πολύχρωμο πτωχοκομείο) και άλλα θρησκευτικά και φιλανθρωπικά ιδρύματα. Ο Ισχάκ πασάς το 1487 (892) «αφιέρωσε» διάφορα χωριά, κτήματα και τις γεωργικές περιοχές του Βάβδου και του Λειβαδίου (Vavdos, Livadic), που πιθανόν ανήκαν στην Κοινότητα της Γαλάτιστας, για τη συντήρηση των ιδρυμάτων αυτών. Αργότερα, στην απογραφή του 1771, ο Βάβδος και το Λειβάδι αναφέρονται ως χωριά και το Λειβάδι εμφανίζεται να πληρώνει ως φόρο 2930 άσπρα (Δημητριάδης Β. Περιοδικό «Μακεδονικά, τεύχ. 20, 1980, σελ. 419, 430).

Στα Αρχεία του Ελληνικού Κράτους, το Λειβάδι αναφέρεται ως κωμόπολη, η οποία συμμετείχε ενεργά στην Επανάσταση του 1821. Από το Λειβάδι κατάγονταν σημαντικοί αγωνιστές, όπως οι οπλαρχηγοί Θεοδόσιος και Αγγελής Στέριου (ή Μουστάκας), ο Δημήτριος Στάμου και ο Νικόλαος Σπύρου. Οι λειβαδιώτες αγωνιστές καταρχήν πολέμησαν μαζί με τον Εμμανουήλ Παππά στο Εγρί Μπουτζιάκ (Νέα Απολλωνία) εναντίον του Γιουσούφ Πασά και μετά συμμετείχαν στην εξέγερση της Κασσάνδρας. Μετά την καταστολή της Επανάστασης στη Χαλκιδική (τον Οκτώβριο του 1821), κατέφυγαν μαζί με τον Εμμανουήλ Παπά στα νησιά των βόρειων Σποράδων (Σκιάθo και Σκόπελο) και την Ύδρα. Στη συνέχεια συμμετείχαν στις μάχες των Ελλήνων εναντίον του Ομέρ Βρυώνη, του Δράμαλη και του Ιμπραήμ Πασά στη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο. Μετά την Επανάσταση, οι περισσότεροι από αυτούς εγκαταστάθηκαν στη Σκόπελο και τη Νέα Πέλλα της Αταλάντης στη Λοκρίδα (Ν. Παπαϊκονόμου, 2016, σελ. 388-402, Γ. Χιονίδης 1977, σελ. 14).

Τον Ιούνιο του 1821 οι Τούρκοι έκαψαν και κατέστρεψαν το Λειβάδι και στη συνέχεια σχεδόν όλα τα «Μαδεμοχώρια» (77 χωριά και 59 μετόχια των μονών του Αγίου Όρους της Βόρειας Χαλκιδικής). Η έκταση της καταστροφής ήταν μεγάλη, γεγονός που συμπεραίνεται από το φερμάνι του Εμπού Λουμπούτ πασά της Θεσσαλονίκης, με το οποίο εξαιρούσε από την καταβολή φόρων 25 χωριά της επαρχίας της «Παζαρούδας» και μεταξύ αυτών και το Λειβάδι, διότι αυτά είχαν καεί και καταστραφεί και οι κάτοικοί τους είχαν διασκορπιστεί. (Ερατώ Ζέλλιου- Μακροκώστα 1996, σελ. 39 / Ιωάννης Βασδραβέλλης (1967:138-139) / Απόστολου Βακαλόπουλου (1989:407).

Το Λειβάδι συμμετείχε ενεργά και στον Μακεδονικό Αγώνα (1904-1908). Στις 3 Μαΐου 1905 το ανταρτικό σώμα του Ι. Ντα-

**Αργυρό Αριστείο
που απένειμε ο βασιλιάς Όθων
στον Αγγελή Στέρου
(Γενικά Αρχεία του Κράτους)**

φώτη με 80 περίπου άνδρες, εθελοντές Μακεδονομάχους από τις Αρχάνες της Κρήτης αντιμετώπισε τον τουρκικό στρατό στη θέση «Καμένη» μεταξύ της μονής της Αγίας Αναστασίας και του «Καλογερικού» (του Προφήτη Ηλία), στον «Κερασώνα»

του Λειβαδίου. Εκεί έγινε φονική μάχη ανάμεσα στους Μακεδονομάχους του Ι. Νταφώτη και τον τουρκικό στρατό, στην οποία έπεσαν ηρωικά 11 Κρήτες αγωνιστές, μετά από προδοσία των Βουλγάρων, οι οποίοι ήθελαν να επεκτείνουν την επιρροή τους από τον Λαγκαδά μέχρι τη λεκάνη του χειμάρου Ανθεμούντα. Στην ηρωική αυτή μάχη συμμετείχαν και οι λειβαδιώτες οπλαρχηγοί Νικόλαος Μαυραντζάς (1881-1960), Ανδρέας Βενετόπουλος (1870-1929), Άγγελος Γκάγκος, Αστέριος Λιμπιτσιούνης και πολλοί άλλοι αγωνιστές. Η ονομασία «Καμένη», που δόθηκε τότε στην τοποθεσία αυτή, εκφράζει το μέγεθος της καταστροφής.

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισε η μετακίνηση των κατοίκων του Λειβαδίου προς την κοντινή Θεσσαλονίκη, οπότε ο πληθυσμός μειώθηκε το 1920 στους 1252 και στην απογραφή του 1928 εμφάνιζε, επίσης, 1251 κατοίκους. Η εγκυκλοπαίδεια του Ελευθερουδάκη αναγράφει πως το 1928 οι κάτοικοι του Λειβαδίου ήταν περισσότεροι από 2.500. Στο διαδίκτυο υπάρχει η πληροφορία ότι το Λειβάδι στην απογραφή του 1913 είχε 1800 κατοίκους. Με τα δεδομένα αυτά οι πληροφορίες αυτές δεν είναι εύκολο να ελεγχθούν ως προς την ακρίβεια των κατοίκων.

Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι στρατιωτικές δυνάμεις της Συμμαχίας κατασκεύασαν αμυντικά οχυρωματικά έργα στις βουνοκορφές της περιοχής του Λειβαδίου για την άμυνα της Χαλκιδικής καθώς και οδικό δίκτυο για την εξυπηρέτηση των μετακινήσεων των συμμαχικών στρατευμάτων.

Γάλλοι στρατιώτες κατασκευάζουν οχυρωματικά έργα κοντά στο χωριό την άνοιξη του 1916 (Υπουργείο Πολιτισμού της Γαλλίας).

Στο μεσοπόλεμο διάστημα (1930-40) δημιουργήθηκαν από τους κατοίκους του Λειβαδίου δύο νέοι οικισμοί, της Σαρακήνας και του Αγίου Χαράλαμπου, στις τοποθεσίες «Καλύβες». Η μετοίκηση ενός μεγάλου μέρους των κατοίκων του Λειβαδίου προς Βορρά στις πεδινές περιοχές του χωριού, μεταξύ του Ζαγκλιβερίου και της Γερακαρούς, κοντά στη λίμνη Κορώνεια, προέκυψε αφενός λόγω της αποχώρησης των Τούρκων από τις περιοχές αυτές με την ανταλλαγή των πληθυσμών με βάση τη Συνθήκη της Λωζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) και αφετέρου λόγω της διανομής σε ακτήμονες νέων εκτάσεων προς καλλιέργεια, οι οποίες είχαν αποχερσωθεί στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Οι κάτοικοι των τριών χωριών διατηρούν μεταξύ τους στενές οικογενειακές, συγγενικές και φιλικές σχέσεις, ενώ τους διακρίνουν μόνο οι διοικητικές υπηρεσίες. Δεν θα μπορούσε να ήταν διαφορετικά, αφού προέρχονται από τις ίδιες ρίζες και τα κτήματά τους είναι ανάμικτα σχεδόν σε όλες τις περιοχές των τριών χωριών.

Το Λειβάδι ανέπτυξε ισχυρή αντιστασιακή δράση στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στην περίοδο της γερμανικής Κατοχής. Στο Λειβάδι ήταν η έδρα του II Τάγματος του 31ου συντάγματος της XI μεραρχίας του ΕΛΑΣ. Διοικητής του τάγματος ήταν ο καπετάν Κίτσος. Οι κάτοικοι συμμετείχαν σε φονικές μάχες που έγιναν από το 1943

μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1944 εναντίον των Γερμανών, Ιταλών, Βουλγάρων και Μογγόλων κατακτητών στην περιοχική γύρω από τη «Σούγλα», τον «Άη Ηλιά» και μέσα στον οικισμό. Στις μνήμες των επιζώντων είναι ακόμα ζωντανές οι εικόνες απόγνωσης από τις «φευγάλες», τις αναγκαστικές εκκενώσεις και εγκαταλείψεις του χωριού κάθε φορά που τα εχθρικά στρατεύματα εισέβαλαν στο χωριό.

Η αντιστασιακή δράση των κατοίκων του Λειβαδίου άρχισε από πολύ ενωρίς, ευθύς μετά την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα, τον Απρίλιο του 1941, όπως αποδείχνει το παραπάνω έγγραφο της Κυβέρνησης της Νέας Ζηλανδίας, με το οποίο ο ο Πρωθυπουργός της εκφράζει την ευγνωμοσύνη και τις ευχαριστίες του προς τους κατοίκους της Κοινότητας Λειβαδίου, για την περίθαλψη και την υποστήριξη των Νεοζηλανδών στρατιωτών που είχαν ενταχθεί στις συμμαχικές δυνάμεις κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και είχαν απομείνει στην περιοχή του Λειβαδίου, μετά την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα.

Είναι απορίας άξιο ότι το Λειβάδι δεν είχε την τραγική μοίρα του γειτονικού Χορτιάτη, του οποίου 149 κάτοικοι εκτελέστηκαν άδικα με βάρβαρα και βάνουσα μέσα στο «Ολοκαύτωμα» (2-9-1944) από τους Γερμανούς και τους δοσίλογους των ταγμάτων ασφαλείας του Φριτς Σούμπερτ ως αντίποινα για τον θάνατο ενός γερμανού λοχαγού (Δήμος Χορτιάτη, 2004:22), ενώ στο Λειβάδι, από όπου ξεκίνησε η ομάδα των αντιστασιακών, που μετείχε στα επεισόδια του Χορτιάτη, δόθηκαν πολλές φονικές μάχες εναντίον των Γερμανών, Ιταλών, Βουλγάρων και Μογγόλων με πολυάριθμα θύματα και από τις δυο πλευρές!

Στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου (1946-1949) πολλοί κάτοικοι, κυρίως νέοι, εγκατέλειψαν το Λειβάδι αναζητώντας καταφύγιο στη γειτονική Θεσσαλονίκη. Η μετακίνηση των κατοίκων του Λειβαδίου προς τη Θεσσαλονίκη συνέχισε και στις επόμενες δεκαετίες, με αποτέλεσμα η αστυφιλία να συντελέσει σταδιακά στην πληθυσμιακή συρρίκνωση και την οικονομική παρακμή του χωριού. Σήμερα πολλοί παλαιοί κάτοικοι του χωριού επιστρέφουν ως απόμαχοι συνταξιούχοι στις ρίζες τους δίνοντας έναν διαφορετικό χαρακτήρα στη ζωή του τόπου.

Λιθόστρωτο με παραδοσιακά κτίρια

Το Καφενείο του Νανάκου, 1916

Γαλλικά στρατεύματα κατασκευάζουν έργα υποδομής στο Λειβάδι το έτος 1916. Αρχείο του Γαλλικού Υπουργείου Πολιτισμού

Ο παραδοσιακός οικισμός

Διασώζονται μέχρι σήμερα αρκετά λιθόκτιστα κτίρια από την εποχή της τουρκοκρατίας και τις αρχές του εικοστού αιώνα κτισμένα κατά τον παραδοσιακό μακεδονικό ρυθμό της Χαλκιδικής, ενώ έχουν κτιστεί πολλές νέες κατοικίες από Λειβαδιώτες και ξένους. Τα περισσότερα από τα λιθόκτιστα κτίρια είναι διώροφα με νότιο ή ανατολικό προσανατολισμό. Το ισόγειο χρησίμευε συνήθως για την αποθήκευση των γεωργικών προϊόντων και το σταύλισμα των ζώων. Ενώ το υπερώο είχε τρία έως πέντε δωμάτια γύρω από μια μεγάλη ανοιχτή σάλα. Η επικοινωνία μεταξύ των ορόφων γινόταν με εσωτερική σκάλα. Τα νεώτερα παραδοσιακά λιθόκτιστα σπίτια είναι επίσης διώροφα ή και τριώροφα, αλλά δεν έχουν την ανοιχτή σάλα. Στη θέση της υπάρχει, συνήθως, ένα μικρό μπαλκόνι.

Παραδοσιακά λιθόκτιστα κτίρια από την εποχή της Τουρκοκρατίας στον δρόμο προς τον Ι.Ν. του Αγίου Αθανασίου

Παραδοσιακά λιθόκτιστα κτίρια στον δρόμο προς την κεντρική πλατεία του Λειβαδίου, «Τα Πλατάνια»

**Νεότερα λιθόκτιστα κτίρια
στην ανατολική πλευρά
του Λειβαδίου**

**Η κεντρική πλατεία
του Λειβαδίου «Τα Πλατάνια»**

Στο κέντρο του χωριού βρίσκεται η λιθόστρωτη κεντρική πλατεία, «Τα Πλατάνια», την οποία κοσμούν δυο αιωνόβια πλατάνια, πραγματικά μνημεία της φύσης. Στην πλατεία αυτή, η οποία περιβάλλεται από τα καφενεία του χωριού, γινόταν οι συνεστιάσεις, οι χοροί οι διασκεδάσεις και «η βόλτα» των νέων στις εορτές, τα πανηγύρια και τους γάμους, αλλά και οι πολιτικές και άλλες συγκεντρώσεις των κατοίκων σε κρίσιμες περιόδους της ιστορίας του χωριού. Σε αυτή συνεχίζουν να γίνονται όλες οι κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές εκδηλώσεις. Εδώ είναι ο τερματικός σταθμός του λεωφορείου της συγκοινωνίας, η άφιξη του οποίου αποτελούσε κάποτε το γεγονός της ημέρας.

Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου πολιούχου του οικισμού

Πρόκειται για έναν μεγάλο σε διαστάσεις ναό σε ρυθμό τρίκλιτης ξυλόστεγης Βασιλικής της μεταβυζαντινής περιόδου, ο οποίος περιβάλλεται στη νότια και τη δυτική πλευρά από ξυλόστεγο περίστωο / υπόστεγο. Δεν είναι γνωστό πότε κτίστηκε ο ναός. Στη δυτική πλευρά της τοικοδομής υπάρχει εντοιχισμένη πλάκα με αποτυπωμένη ανάγλυφη τη χρονολογία αποπεράτωσης του ναού, το έτος 1818. Η ένδειξη αυτή πρέπει να αναφέρεται στην ανακαίνιση του ιερού ναού την εποχή της ακμής του χωριού καθόσον μαρτυρείται ότι ο ναός είχε κτισθεί το 1710. Άλλα εντοιχισμένα στοιχεία με ανάγλυφες παραστάσεις ζώων στους ακρογωνιαίους λίθους του ναού μαρτυρούν τη χρήση υλικών παλαιότερου, ίσως μικρότερου ναού, στα θεμέλια του οποίου οικοδομήθηκε ο νέος μεγάλος ναός.

Η Βασιλική του Αγίου Αθανασίου
Έτος αποπεράτωσης, 1818

**Μέρος από τον
ζωγραφικό διάκοσμο
του ναού**

Μια άλλη εντοιχισμένη πλάκα φέρει ανάγλυφη τη χρονολογία 1843. Η χρονολογία αυτή δείχνει προφανώς την αποκατάσταση της νότιας πλευράς, η οποία είχε καταστραφεί κατά την πυρπόληση του ναού από τους Τούρκους, τον Ιούνιο του 1821 (πιθανώς την 21η Ιουνίου). Η πυρπόληση έγινε αμέσως μετά την ηρωική μάχη που έδωσαν ο οπλαρχηγός Στάμος (Σταμάτης) Χάψας και οι αγωνιστές από τη Συκιά Χαλκιδικής εναντίον των Τούρκων στη θέση «Συκιωτάκια» ανατολικά των Βασιλικών (τη 10η Ιουνίου 1921) και την πυρπόληση και καταστροφή της ιεράς μονής της Αγίας Αναστασίας (Τη 14η Ιουνίου 1821). Τα σημάδια της πυρπόλησης του ναού από τους Τούρκους παραμένουν μέχρι και σήμερα στις υποστυλώσεις του γυναικωνίτη στο νότιο τμήμα του ναού.

Ο ΖΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Οι περισσότερες μεγάλες και μικρές εικόνες του ξυλόγλυπτου τέμπλου φέρουν χαρακτηριστικά της λεγόμενης μακεδονικής τεχνοτροπίας. Χρονολογούνται στην μετά το έτος 1843 εποχή, προφανώς διότι οι παλαιότερες είχαν καεί. Πολλές από τις εικόνες του τέμπλου είναι ενυπόγραφες «*δια χειρός Ιωάννου Παπα/ θαλασσιού Αναγ/νώστου εκ Γαλατίστης*» ή «*δια χειρός Στεργίου Δ' εκ Κοζάνης*». Εκτός από τις εικόνες του τέμπλου, υπάρχουν στον ναό πολλές φορητές μικρές και μεγάλες εικόνες, δημιουργήματα και αυτές του 19ου αιώνα, ενώ μερικές είναι παλαιότερες. Η 9η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης έχει καταγράψει τις φορητές εικόνες, τα λειτουργικά αντικείμενα και τα παλαιά βιβλία του ναού σε ειδικό τεύχος (9η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, 2004).

Η θεματογραφία της ζωγραφικής που διακοσμεί το κεντρικό κλίτος του ναού έχει μια σπάνια ιδιαιτερότητα. Απεικονίζονται κοσμικά και όχι θρησκευτικά θέματα, όπως συμβαίνει στους περισσότερους χριστιανικούς ναούς. Οι απεικονίσεις παρουσιάζουν φυτικά μοτίβα, μπουκέτα και γιρλάντες, πολύχρωμους καρπούς, παράδοξα φτερωτά ζώα και πτηνά που συναντούμε σε αντίστοιχες διακοσμήσεις αρχοντικών οικιών και αρχαίων ειδωλολατρικών ναών.

Χαρακτηριστικές της τεχνοτροπίας λαϊκών ζωγράφων της εποχής είναι οι απεικονίσεις των φτερωτών δρακόντων στον γυναικωνίτη, οι οποίοι συμβολίζουν το «κακό» ή αποτελούν σύμβολα αποτροπής του «κακού». Ανάλογος είναι και ο συμβολισμός των φτερωτών ξυλόγλυπτων δρακόντων αριστερά και δεξιά της Σταύρωσης στο επάνω μέρος του τέμπλου. Εξάιρεση αποτελούν ο Παντοκράτορας με τη σύναξη των Αγίων Αποστόλων, που απεικονίζονται σε κυκλική μορφή στο μέσο της οροφής του ναού σχηματίζοντας ένα ψευδοτρούλο (Πελαγία Αστρεϊνίδου-Κωτσάκη).

Η ερμηνεία της μείξης της κοσμικής με τη χριστιανική ζωγραφική στον ιερό ναό του Αγίου Αθανασίου μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στις αισθητικές επιθυμίες των χορηγών και εν μέρει στην τάση ανάμειξης μοτίβων της κλασσικής αρχαιότητας με χριστιανικά, γεγονός που ενισχύεται και από την τεχνοτροπία του ξυλόγλυπτου τέμπλου του ναού, το οποίο χαρακτηρίζουν οι λιτές δωρικές γραμμές και οι κιονοειδείς διακοσμήσεις.

Το ξυλόστεγο περίστωο του Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου (1843)

Ιερός ναός του Αγίου Αθανασίου (1818)

Αγιογραφία του Αγίου Αθανασίου

9η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (2004)

Ναός Αγίου Αθανασίου

Ο Παντοκράτωρ
στο τέμπλο του ναού (1843)

Ο Αρχάγγελος Μιχαήλ,
στο τέμπλο του ναού (1843)

ΤΑ ΕΞΩΚΚΛΗΣΙΑ

Υπάρχουν πολλά εξωκκλήσια διάσπαρτα σε διαφορετικές τοποθεσίες της περιοχής του Λειβαδίου, όπως της Παναγίας και της Αγίας Παρασκευής στη θέση «Φτέρη», της Αγίας Μαρίας και του Αγίου Χαράλαμπου στις χαράδρες του «Δραγάνη Λάκκου», της Αγίας Κυριακής, του Προφήτη Ηλία και του Αγίου Ραφαήλ στη νότια περιοχή του Λειβαδίου και η ιερά μονή του Αγίου Γενναδίου στην ίδια περιοχή πολύ κοντά στο παρεκκλήσιο της Αγίας Κυριακής. Τα εξωκκλήσια αυτά είναι λιθόκτιστα και διαθέτουν επαρκή εσωτερικό χώρο για την τέλεση ιερών ακολουθιών, ενώ έχουν μακραίωνη ιστορία καθώς έχουν κτιστεί στους περασμένους αιώνες. Εκτός από αυτά υπάρχουν και πολλά εικονίσματα, διάσπαρτα στη νότια περιοχή του οικισμού, κυρίως στη θέση «Τσαίρια», όπως του Αγίου Χαράλαμπου, του Αγίου Παντελεήμονα, του Αγίου Φανουρίου κ.ά.

Το Δημοτικό Σχολείο

Σύμφωνα με μαρτυρίες, στο Λειβάδι λειτουργούσε σχολείο ήδη από το 1821. Στα τεύχη των εφημερίδων της Θεσσαλονίκης «Ερμής» (1878), «Φάρος της Μακεδονίας» (1881-1886) και «Ανατολικός Αστήρ» (φ.29/16-4-1886, σελ.230-1) υπάρχουν πληροφορίες ότι στο Λειβάδι λειτουργούσαν ταυτόχρονα δυο τύποι σχολείου: η Αστική Σχολή και το Γραμματοδιδασκαλείο. Όπως αναγράφεται στην εφημερίδα «Φάρος της Μακεδονίας» (φ.861/25-7-1884, σελ. 1-2) στην κωμόπολη Λειβαδίου υπήρχαν τότε 300 οικογένειες. Σε αυτή λειτουργούσε παράλληλα με το Γραμματοδιδασκαλείο μεταρρυθμισμένη Αστική Σχολή κατά τα πρότυπα της Θεσσαλονίκης με δύο δασκάλους και 142 μαθητές.

Στους πίνακες της επισκοπής Αρδαμερίου του έτους 1904, στην Αστική Σχολή Λειβαδίου φοιτούσαν 152 αγόρια και 78 κορίτσια και ήταν το πολυπληθέστερο Αστικό σχολείο της επισκοπής. Στο αντίστοιχο σχολείο της Γαλάτιστας φοιτούσαν 142 αγόρια και 45 κορίτσια. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 το δημοτικό σχολείο Λειβαδίου ήταν 4/θέσιο με 120 μαθητές, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του 1970 αυτό έγινε μονοθέσιο και λειτούργησε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Έκτοτε, οι μαθητές φοιτούν στο Δημοτικό Σχολείο Περιστεράς. Σήμερα το κτίριο του σχολείου λειτουργεί ως πολιτιστικό κέντρο. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Λειβαδιωτών διοργανώνει συχνά σε αυτό πολιτιστικές, εκπαιδευτικές και μορφωτικές εκδηλώσεις.

Δημοτικό σχολείο Λειβαδίου - Εθνική Εορτή (1966)

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν πως οι κάτοικοι του Λειβαδίου διακρίνονταν ανέκαθεν για την έφεση προς τη μόρφωση και την εκτίμηση της Παιδείας και της εκπαίδευσης. Αυτό διαφαίνεται και στον μεγάλο αριθμό δασκάλων και διακεκριμένων επιστημόνων (καθηγητών, ιατρών, δικηγόρων, πολιτικών, μηχανικών κ.ά.) που κατάγονται από το Λειβάδι.

Το φυσικό περιβάλλον

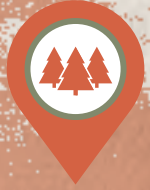
Αν το Λειβάδι διακρίνεται από τα άλλα όμορα χωριά του νομού Θεσσαλονίκης, αυτό οφείλεται κυρίως στο φυσικό περιβάλλον, το οποίο είναι φημισμένο για το κάλλος, την έκταση της χλωρίδας και την ποικιλότητα της πανίδας. Το χωριό περιβάλλεται από δασώδεις εκτάσεις βαλανιδιάς, οξιάς, καστανιάς, φλαμουριάς και πεύκης, ενώ στη νότια περιοχή του οικισμού απλώνεται ένα εκτεταμένο ήμερο λειβάδι, από το οποίο προκύπτει η ονομασία του χωριού. Στην πανίδα του Λειβαδίου συναντούνται αγριόχοιροι, αλεπούδες, τσακάλια, λύκοι, ασβόι, λαγοί, χελώνες, πέρδικες, φασιανοί, αετοί, γεράκια, κικινέζια, κοράκια, πελεκάνοι κ.ά..

Οι κερασιές στην εποχή της καρποφορίας.
(Καλοκαίρι, 2013)

Σπάτο ανθισμένο

ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΧΛΩΡΙΔΑΣ ΤΟΥ ΛΕΙΒΑΔΙΟΥ

Ο οικισμός καθώς και όλη η δασική και η καλλιεργήσιμη έκταση του χωριού εντάσσονται στο προστατευόμενο οικοσύστημα των λιμνών Κορώνειας (Αγίου Βασιλείου), Βόλβης και Ρεντίνας. Η προστατευόμενη αυτή περιοχή υπόκειται σε ειδικούς όρους, τους οποίους θέτουν η διεθνής κοινότητα (όρια Ramsar, Iran/2-2-1971), το ευρωπαϊκό Δίκτυο Natura 2000, οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, Οδηγία 79/409/ΕΟΚ), και κυρίως η υπ' αριθμ. 6919/2004 κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Γεωργίας και Μακεδονίας- Θράκης (Δ' 248).

ΤΟ ΡΕΪΚΙ, ΚΟΙΝΩΣ «ΣΟΥΣΟΥΡΑ» ΚΑΙ Η ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ ΤΟΥ ΛΕΙΒΑΔΙΟΥ

Σχεδόν όλες οι πλαγιές και οι ρεματιές του Λειβαδίου καλύπτονται σε μεγάλη έκταση από ρείκια, έναν συγγενή θάμνο με το θυμάρι, ο οποίος είναι γνωστός με την ονομασία «σουσουρά». Η σουσουρά διαφέρει από το θυμάρι στον βλαστό και στο χρώμα των λουλουδιών. Ο βλαστός της σουσουράς είναι σχετικά εύκαμπτος, απλώνεται στο έδαφος και φθάνει το ένα μέτρο σε ύψος, ενώ ο βλαστός του θυμαριού είναι δύσκαμπτος και ευθύς. Τα λουλούδια της σουσουράς είναι μωβ και πυκνά. Η σουσουρά ανθίζει στο τέλος του καλοκαιριού και τις αρχές του φθινοπώρου, από τον Αύγουστο μέχρι τον Οκτώβριο, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες, το υψόμετρο και τις βροχοπτώσεις, γιατί οι βροχές της περιόδου αυτής είναι απαραίτητες για τη γόνιμη ανθοφορία της. Από τα άνθη της σουσουράς οι

μέλισσες συλλέγουν το άρωμα και τη γύρη. Με το άρωμα παράγουν το μέλι, ενώ τη γύρη την αποθηκεύουν στις κηρύθρες ως τροφή για τον χειμώνα.

Το μέλι της σουσούρας είναι πολύ καλής ποιότητας και χρησιμεύει ως τροφή και ως φάρμακο καθότι έχει πολλές από τις θεραπευτικές και ευεργετικές ιδιότητες του αρώματος του θυμαριού. Το εκχύλισμα της σουσούρας, όπως και του θυμαριού, είναι αντισηπτικό και ταυτόχρονα τονωτικό. Καταπραΰνει τον βήχα της γρίπης, απαλύνει τις εντερικές διαταραχές, τονώνει τον οργανισμό και μειώνει το άγχος, αρκεί να χρησιμοποιείται με μέτρο. Το θυμέλαιο χρησιμοποιείται στον καθαρισμό των πληγών, λόγω των αντισηπτικών ιδιοτήτων του, καθώς και στη μαγειρική για τον αρωματισμό των φαγητών και της σαλάτας.

Ρείκι, κοινώς «σουσούρα»

Οι ελιές στο Λειβάδι

Οι παλαιότεροι, αλλά και οι σύγχρονοι κάτοικοι, δεν άφησαν ανεκμετάλλευτο τον πλούτο της χλωρίδας του Λειβαδίου. Ένεκα τούτου υπήρχαν στο Λειβάδι πολλοί μελισσοκόμοι («μελισσάδες»), που διατηρούσαν τα σμήνη σε «κοφίνια» ή «κνάκια» (κονάκια, ενδιαιτήματα των μελισσών), τις παραδοσιακές μικρές κυψέλες με κωδωνοειδή μορφή, τις οποίες κατασκεύαζαν οι ίδιοι με βλαστούς λυγαριάς. Σχεδόν όλοι οι μελισσοκόμοι ήταν ταυτόχρονα και γεωργοί που ασκούσαν την μελισσοκομία ως συμπληρωματικό βιοποριστικό επάγγελμα.

Ήταν τόσοι πολλοί οι μελισσοκόμοι του χωριού, ώστε το Λειβάδι διέθετε και ειδικό εργαστήριο επεξεργασίας του κεριού, την «Καλιάγρια». Αυτό ήταν εξοπλισμένο με έναν χειροκίνητο πιεστικό μηχανισμό (μια μεγάλη ξύλινη πρέσα), με τον οποίο πίεζαν τις κηρύθρες μετά τον τρύγο, αφού πρώτα τις θέρμαιναν, τις «ζεμάτιζαν» σε καυ-

τό νερό. Το κερι έρρεε σε υγρή μορφή και στη συνέχεια διοχετευόταν σε ειδικές ξύλινες φόρμες και έπαιρνε το σχήμα ορθογώνιας πλάκας. Με τη μορφή αυτή διανεμόταν στο εμπόριο. Από το ζεστό νερό που χρησιμοποιούσαν για να καθαρίσουν τα κεριά, επειδή αυτό περιείχε αρκετή ποσότητα μελιού, παρασκεύαζαν ένα ειδικό ποτό, τη «μαντοβίνα», η οποία είχε μια υπόξινη γεύση. Αξιοποιούσαν, όπως διαπιστώνουμε, τα πάντα. Τίποτε δεν πήγαινε χαμένο.

Το μέλι και το κερι του Λειβαδίου ήταν φημισμένα και διοχετεύονταν στην αγορά της Θεσσαλονίκης, στους παραθεριστές του καλοκαιριού και τους ορειβάτες που επισκέπτονταν το χωριό τις Κυριακές και τις γιορτές, αλλά και στα γειτονικά χωριά, ιδίως στο παζάρι του Ζαγκλιβερίου που γινόταν το Σάββατο.

Οι γνώσεις, οι πρακτικές και οι τεχνικές της διατήρησης και εκμετάλλευσης μελισσιών μεταφέρονταν από γενιά σε γενιά προφορικά και πρακτικά. Τα τελευταία χρόνια η μελισσοκομία έχει εκσυγχρονιστεί και οι μελισσοκόμοι του Λειβαδίου εκτρέφουν με μεράκι τις μέλισσες σε σύγχρονες κυψέλες με ευρωπαϊκές τεχνικές και μεθόδους. Το Λειβάδι συνεχίζει να προσελκύει την άνοιξη και το φθινόπωρο πολλούς μελισσοκόμους από διάφορα μέρη της Μακεδονίας και τα σμήνη τους κατακλύζουν όλη την έκταση του χωριού, από τα Βασιλικά και την Αγία Αναστασία μέχρι την Περιστερά, τη Σαρακήνα και το Ζαγκλιβέρι.

ΟΙ ΚΑΣΤΑΝΙΕΣ ΤΟΥ ΛΕΙΒΑΔΙΟΥ

Η καστανιά (*Castanea*) είναι αιωνόβιο δέντρο γνωστό στην Ελλάδα από τους προϊστορικούς χρόνους. Ανήκει στην οικογένεια των φηγοειδών (*Fagaceae*). Ευδοκίμει σε εύκρατο κλίμα σε υψόμετρο πάνω από 250 μέτρα και σε εύφορα εδάφη που δεν περιέχουν ασβεστώδη πετρώματα. Το ύψος της καστανιάς μπορεί να φθάσει

Αυτοφυείς καστανιές στο Λειβάδι

μέχρι και τα 35 μέτρα. Απαντάται ως αυτοφυές δέντρο, αλλά και σε καλλιέργειες. Τα κάστανα βρίσκονται μέσα σε μια κάψα, τον ακινό, ο οποίος εξωτερικά φέρει πολλά και πυκνά αγκάθια. Μέσα σε αυτόν υπάρχουν δυο έως τρία κάστανα, τα οποία πέφτουν στο έδαφος, όταν ο ακινός ωριμάζει και ανοίγει. Τα κάστανα είναι τροφή πλούσια σε υδατάνθρακες και φυτικά έλαια.

Το ξύλο της καστανιάς είναι πολύ σκληρό και ανθεκτικό στην υγρασία, για αυτό χρησιμοποιείται στις οικοδομές, την επιπλοποιία και στα ναυπηγεία. Την εποχή του Μεσαίωνα τα κάστανα ήταν οι τροφές των φτωχών. Σήμερα, η καλλιέργεια της καστανιάς είναι αποδοτική και συμφέρουσα. Αποβλέπει στην εκμετάλλευση των καστανών, και της ξυλείας.

Στην περίοδο της γερμανικής Κατοχής (1941-44), οι καστανιές έσωσαν από την πείνα τους κατοίκους και πολλούς ξένους που φιλοξενήθηκαν στο χωριό, ενώ κατά την Εθνική Αντίσταση τα δάση καστανιάς προφύλαξαν τους κατοίκους από τις επιδρομές των Γερμανών, των Ιταλών, των Βουλγάρων και των Μογγόλων. Τότε, στις λεγόμενες «φευγάλες», οι κυνηγημένοι από τα κατοχικά στρατεύματα κάτοικοι έβρισκαν καταφύγιο μέσα στους καστανώνες αφήνοντας τα σπίτια τους και το χωριό έρμαιο στη λεηλασία και απληστία των κατακτητών.

Οι καστανιές του Λειβαδίου ευδοκιμούν σε μεγάλη έκταση στη βορειοανατολική και τη βορειοδυτική περιοχή. Άλλες είναι αυτοφυείς και καλύπτουν μεγάλες δασώδεις εκτάσεις και άλλες αποτελούν ιδιοκτησίες. Οι ποικιλίες που διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα δίνουν

γλυκά και νόστιμα κάστανα. Στο παρελθόν οι καστανιές φυλάγονταν τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο από τα αιγοπρόβατα. Όταν ωρίμαζαν τα κάστανα σε κάποια τοποθεσία, το απόγευμα της Κυριακής ο κλητήρας του χωριού ανέβαινε στο μικρό μπαλκόνι του κοινοτικού καφενείου και φώναζε με όλη τη δύναμη της φωνής του – μικρόφωνα δεν υπήρχαν τότε: «Ακούτε η Χώρα. Αύριο θα απολύκουμε τα κάστανα ... π.χ. στα Αμπέλια». Μετά από αυτό, η περισυλλογή των καστώνων επιτρεπόταν μόνο στη συγκεκριμένη περιοχή. Μόνον όταν περατωνόταν η συγκομιδή στην περιοχή αυτή, επέτρεπαν την περισυλλογή σε άλλη περιοχή.

Όσοι είχαν ιδιόκτητες καστανιές στην τοποθεσία αυτή μάζευαν τα δικά τους κάστανα. Όσοι δεν είχαν εκεί ιδιοκτησίες, μάζευαν τα κάστανα των αυτοφυών καστανιών. Η τοποθεσία εκείνη τη Δευτέρα και τις άλλες ημέρες της εβδομάδας αποκτούσε ιδιαίτερη ζωή και κίνηση. Όλη την ημέρα αντηκούσαν ο φωνές και τα τραγούδια των ανθρώπων που συνέλεγαν τα κάστανα. Η περιοχή έσφυζε από ζωή. Το απόγευμα οι κάτοικοι ανηφόριζαν φορτωμένοι με τα κάστανα και αποκαμωμένοι προς το χωριό κατά οικογένειες ή παρέες. Όταν οι παρέες συναντιόνταν στις γειτονιές και τα σταυροδρόμια του χωριού «παραβγάζονταν» μεταξύ τους για τις ποσότητες που

μάζεψαν στη διάρκεια της ημέρας συγκρίνοντας το ύψος των τσουβαλιών. Στο σπίτι «διάλεγαν» τα κάστανα ανάλογα με το μέγεθος και τα αποθήκευαν στο υπαίθρο, όπου τα σκέπαζαν με φτέρες για να διατηρούνται νωπά.

Τα κάστανα αποτελούσαν σημαντικό έσοδο για τις οικογένειες του χωριού. Συνήθως τα αντάλλασαν, όπως και το φλαμούρι, τις πατάτες, το μέλι, το τυρί, τα αυγά και τα άλλα εγχώρια προϊόντα με βιομηχανικά προϊόντα, κυρίως με είδη προικός και οικιακές μικρο-συσκευές που έφερναν στο χωριό οι πλανόδιου μικροπωλητές, οι «πραματευτές». Στο μεταπρατικό αυτό εμπόριο πρωτοστατούσαν οι γυναίκες που αντάλλασαν τα κάστανα με υφάσματα, νήματα και άλλα υλικά που χρειάζονταν για την ετοιμασία της «προίκας» των κοριτσιών. Οι άντρες διέθεταν τα κάστανα στη λαχαναγορά και στις γειτονιές της Θεσσαλονίκης, όπου τα μετέφεραν με τα ζώα, αλλά και στα γειτονικά χωριά, το Ζαγκλιβέρι και τα Βασιλικά. Άλλοι πουλούσαν τα κάστανα στα χωριά του κάμπου της Καλαμαριάς (της περιοχής που εκτείνεται από την Επανομή μέχρι τα Ν. Μουδανιά), ακόμη και στα χωριά της Κασσάνδρας, όπου τα αντάλλασαν με ελιές, λάδι και κρασί.

Σήμερα, τα δάση των καστανιών του Λειβαδίου είναι παραμελημένα, ενώ χρειάζονται συστηματική επιστημονική φροντίδα, ώστε να υλοτομηθούν τα γερασμένα δέντρα και να δώσουν νέους βλαστούς. Η ευδοκίμηση της καστανιάς στο Λειβάδι θα μπορούσε να προσελκύσει νέους αγρότες να αναπτύξουν επιχειρήσεις συστηματικής καλλιέργειας για την εκμετάλλευση των καστανών και την επεξεργασία του ξύλου, αφού οι κλιματολογικές και οι εδαφολογικές συνθήκες της περιοχής ευνοούν την ανάπτυξη της καστανιάς.

ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Τα τοπικά προϊόντα είναι κυρίως αγροτικά, κτηνοτροφικά και γεωργικά. Υπάρχουν μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες αιγοπροβάτων και βοοειδών και μερικές παραδοσιακές τυροκομικές μονάδες. Πέραν αυτών υπάρχουν πολλά σμήνη μελισσών, τα οποία αποδίδουν μέλι εξαιρετικής ποιότητας ένεκα της βιοποικιλότητας του φυσικού περιβάλλοντος. Υπάρχουν, επίσης, συστηματικά οργανωμένες καλλιέργειες σιτηρών και οπωρικών.

Με τις καλλιέργειες αυτές παράγονται γαλακτοκομικά και μελισσοκομικά προϊόντα, σιτηρά, κάστανα, ελιές, κεράσια, φλαμούρι, καρύδια, φασόλια, πατάτες, φρούτα, κρίνα, βατόμουρα, αρωματι-

κά φυτά, όπως ρίγανη, μέντα, κ.ά., καθώς και υποπροϊόντα αυτών (μαρμελάδες και γλυκά).

Παλαιότερα είχαν μοναδική φήμη στη λαχαναγορά της Θεσσαλονίκης και στα γύρω χωριά, ιδιαίτερα στο «παζάρι» του Ζαγκλιβερίου, το τυρί, το μέλι, οι πατάτες, τα κεράσια, τα φασολάκια και οι ντομάτες του Λειβαδίου. Σήμερα είναι ονομαστά το μέλι, το κασικίσιο τυρί, που παράγεται με παραδοσιακές τεχνικές του χωριού, καθώς και τα κάστανα, τα καρύδια, το φλαμούρι και η ρίγανη.

Πολιτιστικές & άλλες δραστηριότητες

Το Λειβάδι διατηρεί μια μακραίωνη πολιτιστική και λαϊκή παράδοση. Αυτή είναι ορατή στη θρησκευτική ζωή, τις συνήθειες και τις ασχολίες των κατοίκων. Η συνέχεια της αρχαίας παράδοσης στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή του τόπου είναι εμφανής στα ήθη και έθιμα καθώς και στα ονόματα των κατοίκων που μεταφέρονται από γενεά σε γενεά. Κατά κοινή ομολογία, το Λειβάδι είναι το χωριό στο οποίο διατηρούνται σε μεγάλη συχνότητα σπάνια αρχαία ελληνικά ονόματα, όπως π.χ. Αγαθοκλής, Αγησίλαος, Αλέξανδρος, Αλκιβιάδης, Αριστείδης, Αχιλλέας, Δημοσθένης, Διομήδης, Ερατοσθένης, Ευριπίδης, Ηρακλής, Θεμιστοκλής, Κλέαρχος, Κλεισθένης, Κλεομένης, Κλέων, Οδυσσέας, Περικλής, Πολυδεύκης, Σοφοκλής, Σωκράτης, Τηλέμαχος, Φίλιππος, Φιλώτας, Αγαθονίκη, Αθηνά, Αλεξάνδρα, Ανδρομάχη, Ανδρονίκη, Αντιγόνη, Αρετή, Αριάδνη, Αφροδίτη, Ελένη, Ερατώ, Ευθυμία, Ευτυχία, Ηλέκτρα, Θεανώ, Ισμήνη, Ιφιγένεια, Καλλιόπη, Καλλιρρόη, Κλεοπάτρα, Λεσβία, Ναυσικά, Ξανθίππη, Περσεφόνη, Πηνελόπη, Φιλονίκη κ. ά.. Δεν υπάρχει μια εύλογη ερμηνεία της προέλευσης των ονομάτων αυτών.

Οι πολιτιστικές παραδόσεις, τα έθιμα και τα ήθη του Λειβαδίου είναι συγγενή με αυτά των παραδοσιακών οικισμών της βόρειας ορεινής Χαλκιδικής, αν και πολλοί παραδοσιακοί χοροί και τραγούδια φέρουν χαρακτηριστικά της πολιτικής και νησιώτικης παράδοσης του βόρειου Αιγαίου. Αυτό οφείλεται προφανώς στην εγκατάσταση στο Λειβάδι χριστιανικών πληθυσμών από τις περιοχές αυτές εξαιτίας των διώξεων του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή στα μέσα του 16ου αιώνα. Το γλωσσικό ιδίωμα που ομιλείται ακόμη και σή-

μερα από τους κατοίκους του χωριού είναι το λεγόμενο βόρειο ή μακεδονικό ιδίωμα που χαρακτηρίζεται από τις απαλοιφές ή τους μετασχηματισμούς συλλαβών και καταλήξεων των λέξεων, π.χ. γ'ναίκες (οι γυναίκες), σκ'λι (το σκυλί), περιστέρ'ι (το περιστέρι), μπ'γάδ'ι (το πηγάδι), κίν'σει (κίνησε), έβ'γει (έφυγε) κ.ά..

Ο ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΩΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ «Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ»

Ο Άγιος Αθανάσιος

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Λειβαδιωτών αποτελεί σημαντικό παράγοντα στη διατήρηση της πολιτισμικής παράδοσης και την προαγωγή της κοινωνικής και πνευματικής ζωής του Λειβαδίου. Είναι ένας από τους παλαιότερους πολιτιστικούς συλλόγους της περιοχής με μακρά ιστορία, παρουσία και προσφορά. Ιδρύθηκε το έτος 1925 στη Θεσσαλονίκη ως Αλληλοβοηθητικός Σύλλογος Λειβαδιωτών Χαλκιδικής «Ο Άγιος Αθανάσιος» με σκοπό να υποστηρίζει τους Λειβαδιώτες, που άρχισαν να εγκαθίστανται στη Θεσσαλονίκη μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς και εκείνους που έμεναν στο χωριό. Το 1980 μετονομάστηκε σε Εκπολιτιστικό Σύλλογο Λειβαδιωτών Θεσσαλονίκης «Ο Άγιος Αθανάσιος», ενώ συνεχίζει να λειτουργεί και να προσφέρει χωρίς διακοπή μέχρι σήμερα αναπτύσσοντας πολιτιστικές, κοινωνικές, μορφωτικές και άλλες συναφείς δραστηριότητες.

Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Λειβαδιωτών στεγάζεται σε ιδιόκτητο χώρο στην οδό Επιθεωρητή Δημητρίου Μυσιρλή 18, στην περιοχή Χαριλάου Θεσσαλονίκης και στο κτίριο της Κοινότητας Λειβαδίου. Ως χώρο πολιτιστικών και μορφωτικών δραστηριοτήτων χρησιμοποιεί το κτίριο του δημοτικού σχολείου Λειβαδίου. Διοργανώνει κάθε έτος εκδηλώσεις πολιτιστικού και μορφωτικού περιεχομένου, όπως διαλέξεις, χοροεσπερίδες, αθλητικούς αγώνες, καλλιτεχνικούς διαγωνισμούς, εκδρομές, οδοιπορίες κ.ά. και εκδίδει περιοδικά και εφημερίδες. Διαθέτει χορευτικό τμήμα ενηλίκων, παιδιών και εφήβων και υποστηρίζει με κάθε μέσο τους αδύναμους κατοίκους του χωριού και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Οι σημαντικότερες πολιτιστικές δραστηριότητες του Συλλόγου συνδέονται με τις εξής εκδηλώσεις και διοργανώσεις:

- Την **κοπή της πίτας** και τη **χοροεσπερίδα** με παραδοσιακούς τοπικούς χορούς και τραγούδια.
- Την αναβίωση του **εθίμου του Κλήδονα** (24 Ιουνίου) με τοπικά έθιμα και λαϊκούς παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια.
- Το **πανηγύρι της «Παναγίας»** (15 Αυγούστου) στο ομώνυμο παρεκκλήσι στη θέση «Φτέρη», το οποίο διοργανώνεται σε συνεργασία με την ενορία του Αγίου Αθανασίου.
- Τη διοργάνωση τον μήνα Αύγουστο **αθλητικών αγώνων** για παιδιά και εφήβους και διαγωνισμών πολλών θεμάτων ανάλογα με την ηλικία των συμμετεχόντων, όπως καλλιτεχνικοί διαγωνισμοί, ποδηλατικοί αγώνες, αγώνας δρόμου, κ.ά.
- Τη διοργάνωση της **Πορτής του Κάστανου** το φθινόπωρο (τον Οκτώβριο) στην κεντρική πλατεία του χωριού, «Τα Πλατάνια».

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

• Η γιορτή του Άη Γιάννη του Κλήδονα

Η γιορτή του Κλήδονα είναι μια από τις αρχαιότερες παραδοσιακές γιορτές της ελληνικής υπαίθρου. Έχει τις ρίζες της βαθιά μέσα στους αιώνες, στην πυρολατρεία, τον παγανισμό και τις ειδωλολατρικές τελετουργίες κάθαρσης. Η λέξη «κλήδων» ή «κλείδων» σημαίνει μαντεία ή προφητεία και προέρχεται από τις λέξεις κληπδών – κληδών – κληδόνα, τις οποίες συναντούμε στους ποιητές των αρ-

χαϊκών χρόνων Όμηρο και Ησίοδο. Οι λέξεις αυτές είναι συνώνυμες με τις λέξεις οιωνός (θεικό σημάδι), χρησμός, μαντεία, προφητεία, θειικός λόγος, φήμη ή φωνή.

Αναβίωση του εθίμου του Κλήδονα από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Λειβαδιωτών. Κεντρική πλατεία Λειβαδίου, (Ιούνιος, 2015).

Χορός των μελών του Μουσικού Χορευτικού Λαογραφικού Συλλόγου Ασβεστοχωρίου γύρω από την υδρία με το «αμίλητο νερό».

Χορός γύρω από τη φωτιά. Κεντρική πλατεία Λειβαδίου. (Ιούνιος, 2015)

Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Λειβαδιωτών διοργανώνει τον εορτασμό του έθιμου του Κλήδονα σε συνεργασία με τον Δήμο Θέρμης και την Τοπική Κοινότητα. Κάθε χρόνο την 24η Ιουνίου στην κεντρική πλατεία του Λειβαδίου, «Τα Πλατάνια», ανάβουν οι φωτιές και μικροί και μεγάλοι διασκεδάζουν αναβιώνοντας το έθιμο του Κλήδονα με παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια, ποτά και τοπικά εδέσματα.

Το έθιμο του Κλήδονα εκφράζει την αγωνία του ανθρώπου για την αβεβαιότητα της ύπαρξης και την ανάγκη να μαντέψει και να γνωρίσει το μέλλον ή να πάρει κάποιες προφυλάξεις από ασθένειες. Ο προχριστιανικός κόσμος έδινε μεγάλη σημασία στη μαγεία, την προφητεία και την ερμηνεία των ονείρων. Η μαντική συνδεόταν σχεδόν πάντα με κάποιο φυσικό στοιχείο, όπως το νερό και το πυρ, καθόσον οι άνθρωποι πίστευαν πως τα στοιχεία αυτά εξάγγιζαν τις ψυχές τους ή φανέρωναν σε αυτούς τα μελλούμενα. Η ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία συνέδεσε την αρχαία αυτή τελετή με τη γιορτή των γενεθλίων του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου στις 24 Ιουνίου. Η λαϊκή φράση: «Ανοίξετε τον Κλήδονα στου Αν Γιαννιού τη χάρη» μαρτυρεί την αφομοίωση αυτή.

Σύμφωνα με την παράδοση, την παραμονή της εορτής τα κορίτσια πήγαιναν σε μια φυσική πηγή του χωριού και γέμιζαν μια υδρία (στάμνα) με νερό, το λεγόμενο «αμίλπτο νερό», γιατί δεν επιτρεπόταν να μιλήσουν σε κανέναν κάτοικο που θα συναντούσαν εκείνη την ώρα. Στην υδρία αυτή κάθε κορίτσι έριχνε ένα μικρό προσωπικό αντικείμενο, ένα σημάδι, π.χ. ένα δαχτυλίδι, ένα φλουρί και αφού έκλειναν και σκέπαζαν την υδρία με ένα κόκκινο πανί, την άφηναν τη νύχτα στο ύπαιθρο, ενώ καθένα περίμενε να ονειρευτεί τον σύντροφο της ζωής του. Την άλλη μέρα κάποια ηλικιωμένη γυναίκα, που είχε το χάρισμα της προφητείας, έβγαζε από τη στάμνα ένα – ένα τα σημάδια απαγγέλλοντας ταυτόχρονα ένα δίστιχο, μια μαντινάδα ή μια ευχή, χωρίς να γνωρίζει σε ποια νέα ανήκε το καθένα. Από τα λεγόμενα κάθε νέα προσπαθούσε να μαντέψει το μέλλον της. Το άναμμα της φωτιάς έχει σχέση με την ειδωλολατρική παγανιστική αντίληψη ότι το πυρ έχει καθαρτικές και θεραπευτικές ιδιότητες.

Παλαιότερα, οι κάτοικοι του Λειβαδίου γιόρταζαν το έθιμο του Κλήδονα την παραμονή της γιορτής του Αν Γιάννη ανάβοντας μεγάλες φωτιές, τους φανούς ή αφανούς, στις πλατείες και τις γειτονιές του χωριού, τραγουδώντας και χορεύοντας γύρω από αυτές. Αγόρια και κορίτσια, άντρες και γυναίκες, πηδούσαν πάνω από τις φωτιές εκφωνώντας διάφορα μοτίβα, όπως π.χ. «Να πηδήξω τη φωτιά, μη με πιάσει αρρωστιά», καθώς και άλλα παρόμοια.

- **Το πανηγύρι στη γιορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (15 Αυγούστου)**

Η μνήμη της κοιμήσεως της Θεοτόκου εορτάζεται στο Λειβάδι με λαμπρότητα και επισημότητα, σύμφωνα με τα παραδοσιακά έθιμα του χωριού, τα οποία ανάγονται στους περασμένους αιώνες. Είναι το μεγάλο πανηγύρι του Λειβαδίου, στο οποίο γίνεται το «αντάμωμα» των απανταχού Λειβαδιωτών. Διάρκει τρεις ημέρες και διοργανώνεται από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Λειβαδιωτών σε συνεργασία με τον Δήμο Θέρμης, την εκκλησιαστική επιτροπή της ενορίας του Αγίου Αθανασίου και την Τοπική Κοινότητα.

Την παραμονή της εορτής τελείται πανηγυρικός εσπερινός και γίνεται περιφορά της ιστορικής εικόνας της κοιμήσεως της Θεοτόκου, η οποία φυλάσσεται στον ιερό ναό του Αγίου Αθανασίου. Ανήμερα τελείται θεία λειτουργία στο εξωκκλήσι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, το οποίο έχει κτισθεί στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και βρίσκεται στη θέση «Φτέρη» μέσα σε ένα φυσικό άλσος αιωνόβιων δρυών και καστανιών.

—
*Το εξωκκλήσι
της Παναγίας
στη Φτέρη*
—

Στο εξωκκλήσι της Παναγίας γίνεται η παραδοσιακή συνεστίαση των προσκυνητών, το «κουρμπάνι», στο οποίο προσφέρονται φασόλια ανάμικτα με κρέας, σταφύλια και κρασί. Το κουρμπάνι είναι ένα έθιμο που διατηρείται επί αιώνες και συμβολίζει την αδελφότητα, την αλληλεγγύη και την υποστήριξη των συμπατριωτών. Οι προσκυνητές κάθονται γύρω από το κοινό τραπέζι κατά συγγένειες, φιλικές σχέσεις ή κατά γειτονιές αναπολώντας μνήμες παλαιότερων ημερών και εορτών κατά την περίοδο της ακμής του Λειβαδίου.

Το γεύμα συνοδεύεται από τοπικούς χορούς και τραγούδια με τη συμμετοχή χορευτικών τμημάτων, ενώ παράλληλα γίνονται και οι απονομές των επάθλων για τις καλλιτεχνικές και αθλητικές διοργανώσεις που τελούνται στη διάρκεια των προηγούμενων ημερών.

Την παραμονή της εορτής αρχίζει η διασκέδαση με χορούς και τραγούδια στα καταστήματα του χωριού που διαρκούν τρεις ημέρες. Παράλληλα, διοργανώνονται ποικίλες δραστηριότητες και εκ-

δηλώσεις για παιδιά, νέους και ενήλικους, όπως αθλητικοί αγώνες (αγώνες δρόμου, ποδηλατοδρομίες, διεγκυστίνδα), καλλιτεχνικοί διαγωνισμοί (ζωγραφικής, λογοτεχνίας, παραμυθιού), παιχνίδια για παιδιά (το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού), θέατρο σκιών, προβολή ταινιών, μουσικές εκδηλώσεις κ.ά.. Οι εκδηλώσεις και διοργανώσεις αυτές προσελκύουν το ενδιαφέρον όχι μόνο των Λειβαδιωτών, αλλά και πλήθους φίλων και επισκεπτών, που κατακλύζουν το Λειβάδι τις ημέρες αυτές, για να πάρουν μέρος σε αυτές, να απολαύσουν την ομορφιά και τη δροσιά που χαρίζουν στο Λειβάδι το περιαστικό δάσος και το μοναδικό φυσικό και δομημένο περιβάλλον του χωριού και ταυτόχρονα να χαρούν την εγκάρδια φιλοξενία των κατοίκων.

Το πανηγύρι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και η κοινή συνεστίαση έχουν ιδιαίτερη συμβολική και συναισθηματική σημασία για τους απανταχού Λειβαδιώτες καθόσον αντανακλούν την άλλοτε μεγάλη ακμή και οικονομική άνθιση της κωμόπολης και επιπλέον συμβάλλουν στη διατήρηση και ενίσχυση των οικογενειακών δεσμών, της φιλίας και της αλληλεγγύης μεταξύ των συμπατριωτών και επισκεπτών.

• **Η γιορτή του κάστανου**

Η γιορτή του κάστανου διοργανώνεται κάθε χρόνο τον Οκτώβριο μήνα, όταν ωριμάζουν τα κάστανα και αρχίζει η συγκομιδή τους. Σε αυτή μετέχουν πολιτιστικοί σύλλογοι και χορευτικά τμήματα από διάφορες περιοχές της Κεντρικής Μακεδονίας με παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια. Στους πολυάριθμους επισκέπτες προσφέρονται ψημένα και βρασμένα κάστανα, άφθονο κρασί και πολλά τοπικά προϊόντα και εδέσματα. Η γιορτή διοργανώνεται από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Λειβαδιωτών σε συνεργασία με την Τοπική Κοινότητα και τον Δήμο Θέρμης.

Στόχος της γιορτής του Κάστανου είναι η γνωριμία και η ανάδειξη της ομορφιάς και του πλούτου του φυσικού περιβάλλοντος του χωριού, η προβολή του λαϊκού πολιτισμού και η προώθηση των παραδοσιακών τοπικών προϊόντων. Ταυτόχρονα, η διοργάνωση εκπέμπει ένα μήνυμα προς κάθε κατεύθυνση για την ανάγκη της προστασίας της βιοποικιλότητας και της διάσωσης και βελτίωσης των αυτόχθονων ποικιλιών της καστανιάς με την εκμετάλλευση των οποίων επέζησαν πολλές γενεές στο παρελθόν.

**Μουσικοί του Λειβαδίου
κларίνο: Τζιαρός Νίκος
ούτι: Χαλκίας Γιώργος
βιολί: Γκαγκος Πέτρος**

**Η γιορτή του Κάστανου.
Κεντρική πλατεία
του Λειβαδίου
«Τα Πλατάνια»
(Οκτώβριος, 2016)**

**Χαιρετισμός του Δημάρχου
Θέρμης Θεόδωρου
Παπαδόπουλου στη
γιορτή του Κάστανου
(Οκτώβριος, 2016)**

**Το χορευτικό τμήμα του
Ομίλου του «Παπαφείου»
Θεσσαλονίκης στη γιορτή
του Κάστανου
(Οκτώβριος, 2016)**

**Το παιδικό χορευτικό τμήμα
του Λειβαδίου στη γιορτή
του Κάστανου
(Οκτώβριος, 2016)**

**Το χορευτικό τμήμα γυναικών
του Πολιτιστικού Συλλόγου
Λειβαδιωτών στη γιορτή
του Κάστανου
(Οκτώβριος, 2016)**

Το Λειβάδι ως τόπος προορισμού & επισκέψεων

Το Λειβάδι στο μεσοπόλεμο διάστημα, αλλά και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν ένα από τα πιο ελκυστικά θέρετρα της Θεσσαλονίκης. Σε αυτό συντελούσαν αφενός η μοναδικότητα της ομορφιάς του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος και αφετέρου η οικονομική ακμή του χωριού, ένεκα της οποίας υπήρχε ήδη από το 1932 άμεση οδική σύνδεση με τα Βασιλικά και τη Θεσσαλονίκη με τοπικό λεωφορείο που έφερε το όνομα «Ο Ορειβάτης».

Το φυσικό περιβάλλον του Λειβαδίου και η φιλόξενη διάθεση των κατοίκων προσήλκυαν σχεδόν κάθε Κυριακή επισκέπτες ορειβατικών και φυσιολατρικών ομίλων, οικογενειών και μεμονωμένων ατόμων. Το φυσικό περιβάλλον του Λειβαδίου προσφέρεται για κατασκηνώσεις, ημερήσιες εκδρομές, περιπάτους και ορειβασία, για την απόλαυση της φύσης και της υπέροχης θέας προς τον Θερμαϊκό, την Όσσα, τον Όλυμπο και το Βέρμιο, αλλά και προς τον Στρυμονικό κόλπο, τη Βόλβη και τον Χολομώντα Χαλκιδικής.

Σε όλη τη διάρκεια του έτους πραγματοποιούνται πολλές επισκέψεις του χωριού από άτομα διαφόρων ηλικιών με οικογενειακές και άλλες εξορμήσεις, με εκδρομές του Δήμου Θέρμης, των ΚΑΠΗ, σχολείων του Δήμου Θέρμης, της Θεσσαλονίκης και άλλων περιοχών καθώς και φυσιολατρικών και περιβαλλοντικών συλλόγων, όπως του ΒΑΟ, του Φυσιολατρικού Ομίλου Θεσσαλονίκης, της Λέσχης Αεροπλοΐας Θεσσαλονίκης κ.ά..

Στην ανάβαση του δρόμου που συνδέει τον επαρχιακό οδικό δίκτυο της Βόρειας Χαλκιδικής προς Πολύγυρο, Ιερισσό και Άγιο

Όρος με το Λειβάδι πραγματοποιούνται κάθε Σεπτέμβριο ειδικές διαδρομές του Ράλυ Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ), τις οποίες παρακολουθεί πλήθος οπαδών του μηχανοκίνητου αθλητισμού.

Σε ανάπτυξη βρίσκεται ο θρησκευτικός τουρισμός στο Λειβάδι. Στην εκκλησία του Αγίου Αθανασίου τελούνται συχνά ιερά μυστήρια (γάμοι, βαφτίσεις) από φίλους και ξένους. Στη διάρκεια της Μεγάλης Τεσσαρακοστής επισκέπτονται το Λειβάδι πολλοί προσκυνητές που συμμετέχουν στις ακολουθίες του «Ακαθίστου Ύμνου», λόγω της ευλαβικής τήρησης της βυζαντινής μουσικής παράδοσης, αλλά και χάρη της κατάνυξης που δημιουργούν ο εσωτερικός διάκοσμος και το εξωτερικό περιβάλλον του επιβλητικού ναού του Αγίου Αθανασίου, ο οποίος αποτελεί θρησκευτικό μνημείο μεγάλης ιστορικής, αρχιτεκτονικής και καλλιτεχνικής αξίας. Για την εξυπηρέτηση των προσκυνητών διατίθεται ειδικό λεωφορείο, το οποίο έχει αφιερώσει την πλατεία Αριστοτέλους και σταθμό το γήπεδο του Άρη στην περιοχή Χαριλάου της Θεσσαλονίκης.

Τελευταία πυκνώνουν οι επισκέψεις ξένων τουριστών στο Λειβάδι, ενώ αρκετοί Θεσσαλονικείς περνούν τις διακοπές τους σε αυτό, όπως τον παλιό καλό καιρό.

Περιπατητές στο φυσικό περιβάλλον του Λειβαδίου (Φθινόπωρο, 2012)

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ

Υπάρχουν πολλές ενδιαφέρουσες περιοχές με σπάνιο φυσικό κάλος που μπορούν να επισκεφθούν ομάδες και παρέες πεζοπορώντας ή ορειβατώντας στις γύρω βουνοκορφές, από όπου μπορούν να απολαύσουν τις ομορφιές και τις χάρες του φυσικού δασωμένου περιβάλλοντος καθώς και την όμορφη θέα προς τον Θερμαϊκό κόλπο, τον Όλυμπο, την Όσα, τη Χαλκιδική, τον Στρυμονικό κόλπο και το Παγγαίο.

Οι διαδρομές που προτείνονται για ορειβασία και οδοιπορία και θα μπορούσαν να ακολουθήσουν οι ορειβατικές και περιπατητικές ομάδες περιλαμβάνονται στον επόμενο πίνακα.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΓΙΑ ΟΔΟΙΠΟΡΙΑ & ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ:

1. «Πευκάκια»

Διαδρομή: Λειβάδι - Περιαστικό δάσος - Λειβάδι. Μήκος διαδρομής 5 χιλιόμετρα. Διάρκεια 2 ώρες. Πορεία προς νοτιοδυτικά. Αφετηρία Λειβάδι - Άγιος Χαράλαμπος, Προφήτης Ηλίας, Άγιος Ραφαήλ, τερματικός σταθμός στα «πεύκα».

Από εκεί μπορούν οι οδοιπόροι να απολαύσουν την πανοραμική θέα του Θερμαϊκού κόλπου, του Βερμίου, των Πιερίων Ορέων, του Ολύμπου και της Όσσας μέχρι το βόρειο Αιγαίο. Επιστροφή στο χωριό από τα τσαϊρια.

2. «Καλογερικό»

Διαδρομή: Λειβάδι - Περιαστικό δάσος - Προφήτης Ηλίας Καλογερικού - Λειβάδι. Μήκος διαδρομής 7 χιλιόμετρα. Διάρκεια 3,5 ώρες. Πορεία προς Νότο. Περιαστικό δάσος βαλανιδιάς μέσα από τα τσαϊρια, Άγιος Ραφαήλ, Άλλο Λειβάδι, ανάβαση Καλογερικού, τερματικός σταθμός στην κορυφή του Καλογερικού, στον Προφήτη Ηλία Αγίας Αναστασίας.

Από εκεί μπορούν οι οδοιπόροι να απολαύσουν την πανοραμική θέα του Θερμαϊκού κόλπου, του Βερμίου, των Πιερίων Ορέων, του Ολύμπου και της Όσσας μέχρι το βόρειο Αιγαίο. Επιστροφή από την ανατολική πλαγιά του βουνού. Καλύβα Μαστοροθανάση, επαρχιακός δρόμος Λειβαδίου- Γαλάτιστας - Πετροκεράσων, Ράχη, Αμμούδες, Λειβάδι.

3. «Τσιρνούδα»

Διαδρομή: Λειβάδι - Ράχη - Άλλο Λειβάδι - Τσιρνούδα. Τερματικός σταθμός στην πηγή της Τσιρνούδας. Επιστροφή: Καστέλι - Λειβάδι. Μήκος διαδρομής 10 χιλιόμετρα. Διάρκεια 4 ώρες. Πορεία βορειοανατολική.

Πανοραμική θέα των λιμνών Κορώνειας και Βόλβης μέχρι τον Στρυμονικό κόλπο και το Παγγαίο όρος. Η επιστροφή στο Λειβάδι από το «Σφηντανούδι».

4. «Πιθαρούδι»

Διαδρομή: Λειβάδι - Σμίξη - Μύλος του Πάλλα - Πιθαρούδι. Μήκος διαδρομής 12 χιλιόμετρα. Διάρκεια 5 ώρες. Τερματισμός στο Πιθαρούδι. Πορεία προς Βορρά ακολουθώντας τον δρόμο που οδηγεί στο Ζαγκλιβέρι κατά μήκος του ρέματος. Επίσκεψη των νερόμυλων του Β. Τζιαρού και των αδελφών Πάλλα.

Η διαδρομή ακολουθεί πορεία μέσα από δάση καστανιάς, ενώ προσφέρει πανοραμική θέα προς τις λίμνες Κορώνεια και Βόλβη μέχρι τον Στρυμονικό κόλπο. Η επιστροφή από τα ίδια μέρη.

5. «Αμπέλια»

Διαδρομή: Λειβάδι - Καστέλι - Βούλγαροι - Αμπέλια. Μήκος διαδρομής 10 χιλιόμετρα. Διάρκεια 4 ώρες. Τερματικός σταθμός στο ρέμα της Καρυάς. Πορεία βορειοανατολική μέσα από δάση καστανιάς και φλαμουριάς.

Πανοραμική θέα των λιμνών Κορώνειας και Βόλβης. Επιστροφή μέσω Καρυάς - Δίμπσας Πηγάδι - Νερόμυλος Β.Τζιαρού - Λειβάδι.

6. «Πηγαδάρα»

Διαδρομή: Λειβάδι - Ανεμόμυλος - Αγία Κυριακή - Σιολάδια - Πηγαδάρα - Μήκος διαδρομής 10 χιλιόμετρα. Διάρκεια 4 ώρες. Πορεία Βορειοδυτική μέσα από δάση οξιάς και βαλανιδιάς. Πανοραμική θέα του Θερμαϊκού κόλπου από τον Ανεμόμυλο. Τερματισμός στην πηγή της Πηγαδάρας.

Πανοραμική θέα των λιμνών Κορώνειας και Βόλβης. Επιστροφή: Κουμάσια - Τραγάνη Λάκκος - Αγία Μαρίνα - Φαρδιά Λάκκα - Φτέρη - Λειβάδι.

7. «Άγιος Χαράλαμπος»

Διαδρομή: Λειβάδι - Φτέρη - Σκάλες - Φαρδιά Λάκκα - Τρία Καραγάτσια - Τερματισμός στο εξωκκλήσι του Αγίου Χαράλαμπου. Μήκος διαδρομής 10 χιλιόμετρα. Διάρκεια 4 ώρες. Πορεία προς Βορρά μέσα από δάση βαλανιδιάς. Πανοραμική θέα των λιμνών Κορώνειας και Βόλβης. Η επιστροφή από τα ίδια μέρη.

Διαδρομές

οδοπορίας & ορειβασίας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 1	«Πευκάκια»
ΧΡΟΝΟΣ	2 ώρες
ΜΗΚΟΣ	5km

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 2	«Καλογερικό»
ΧΡΟΝΟΣ	3,5 ώρες
ΜΗΚΟΣ	7km

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 3	«Τσιρνούδα»
ΧΡΟΝΟΣ	4 ώρες
ΜΗΚΟΣ	10km

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 4	«Πιθαρούδι»
ΧΡΟΝΟΣ	5 ώρες
ΜΗΚΟΣ	12km

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 5	«Πηγαδάρα»
ΧΡΟΝΟΣ	4 ώρες
ΜΗΚΟΣ	10km

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 6	«Αμπέλια»
ΧΡΟΝΟΣ	4 ώρες
ΜΗΚΟΣ	10km

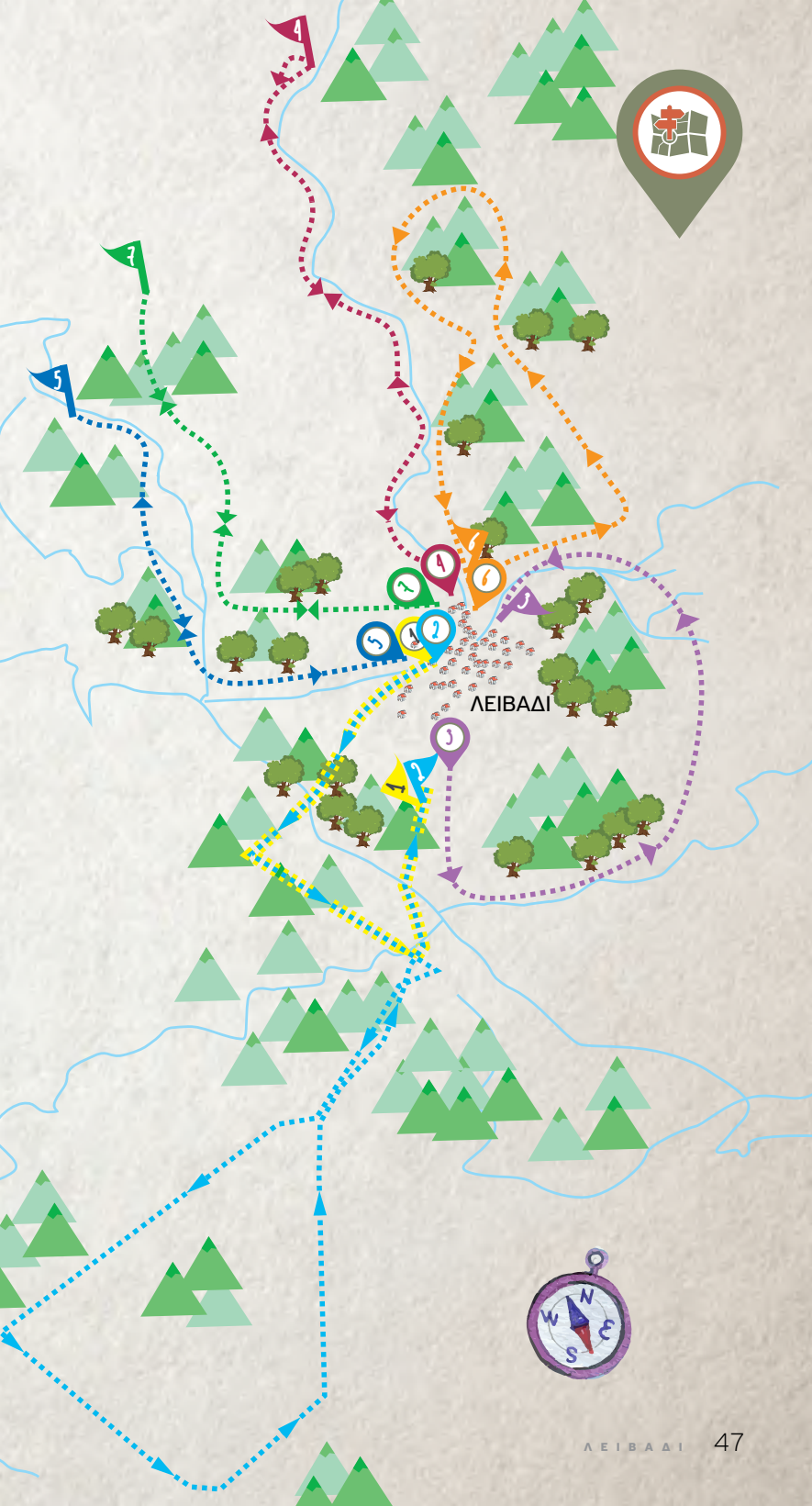
ΔΙΑΔΡΟΜΗ 7	«Άγιος Χαράλαμπος»
ΧΡΟΝΟΣ	4 ώρες
ΜΗΚΟΣ	10km

Πληροφορίες για τη διαδρομή του Καλογερικού:

- Κλεάνθης Μπουλιώνης, μέλος της Ορειβατικής & Αναρριχητικής Λέσχης Θεσσαλονίκης με εμπειρία στην Ελλάδα και το εξωτερικό, τηλ. 6934 34 12 56.
- Δημήτρης Γουδήρας, πρόεδρος του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Λειβαδιωτών Θεσσαλονίκης, τηλ. 6977 82 43 93.

ΛΕΙΒΑΔΙ

Διαδρομή ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ «ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΥ»

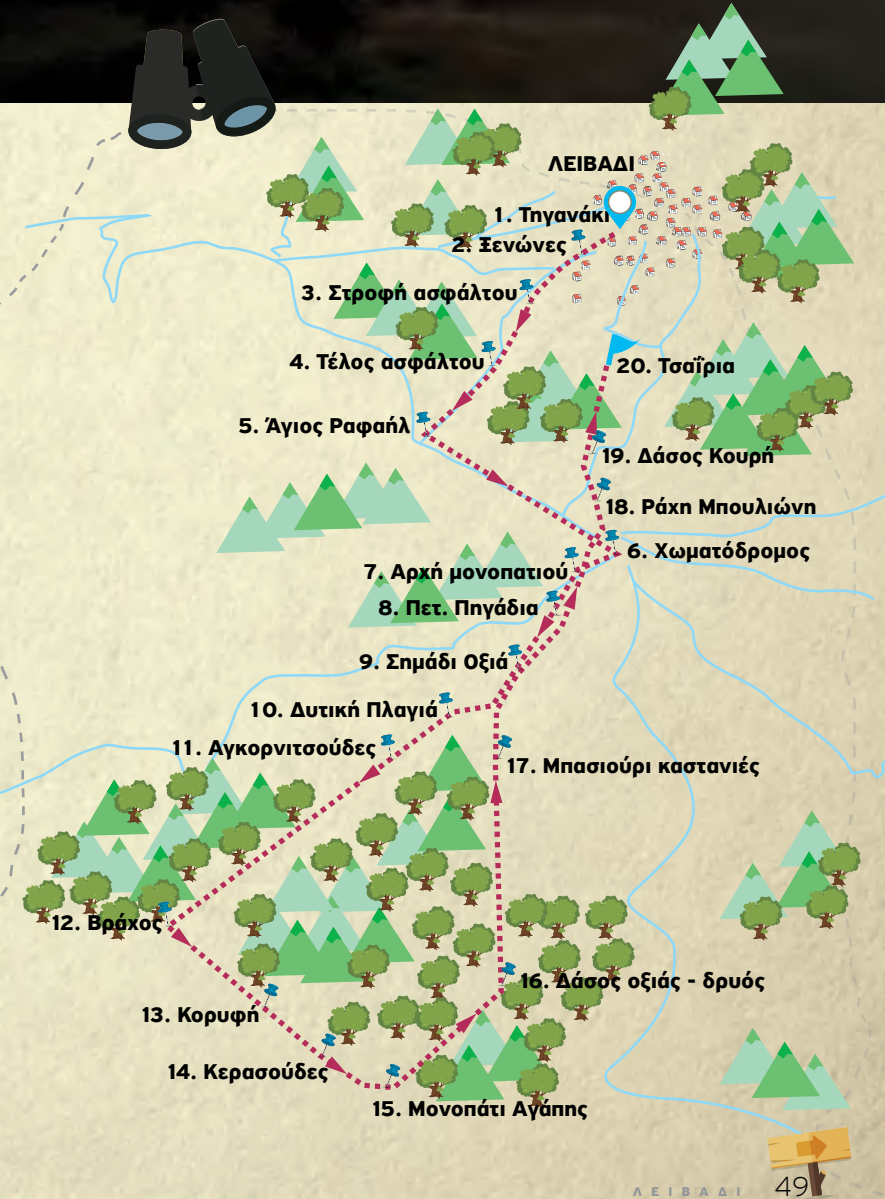
Επισήμανση: Η διαδρομή αυτή είναι χαρτογραφημένη και οριοθετημένη με ειδικές πινακίδες και χρώματα με βάση τα διεθνή πρότυπα σήμανσης. Σε αυτή διοργανώνεται οδοιπορία κάθε χρόνο στη γιορτή του κάστανου.

Η έναρξη της διαδρομής στην ιστορική πηγή «Τηγανάκι». Από εκεί οι οδοιπόροι μπορούν να βαδίσουν μέχρι τη «θέση θέας» στα «Πεύκα» ακολουθώντας πορεία προς Νότο μέσα από τα «Τσαϊρια». Στη συνέχεια ακολουθώντας

ανατολική πορεία μέσα από το περιαστικό δάσος των πεύκων θα έρθουν στο σημείο όπου η επαρχιακή οδός Λειβαδίου – Πετροκεράσων συναντά τον χωματόδρομο προς το μοναστήρι της Αγίας Αναστασίας.

Σε αυτό το σημείο τελειώνει η πορεία στο «περιαστικό δάσος». Εκεί οι πεζοπόροι αξιολογούν τις δυνατότητές τους. Όσοι δεν μπορούν να συνεχίσουν την πεζοπορία, επιστρέφουν στο Λειβάδι από την ίδια διαδρομή. Όσοι κρίνουν πως διαθέτουν τις σωματικές δυνάμεις μπορούν να συνεχίσουν την πεζοπορία με ατομική τους ευθύνη ακολουθώντας ανοδική πορεία προς την κορυφή του «Καλογερικού» μέσα από το παλιό μονοπάτι στη δυτική πλευρά του βουνού.

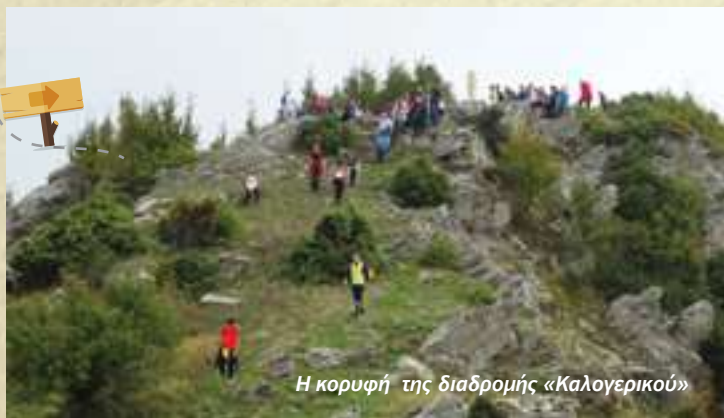

*Άποψη της κοιλάδας του Ανθεμούντα
από το Καλογερικό (Φθινόπωρο, 2016)*

Το τέρμα της διαδρομής είναι στον «Σταυρό», στα ερείπια του Καλογερικού Αη-Λια. Από εκεί οι πεζοπόροι απολαμβάνουν τη πανοραμική θέα του Θερμαϊκού, του Ολύμπου, της Όσσας, της κερσονήσου της Χαλκιδικής κ.ά.. Η επιστροφή στο Λειβάδι από τον «Κερασώνα» και το παλιό μονοπάτι της «Αγάπης» στην ανατολική πλευρά του «Καλογερικού».

Εξοπλισμός: Κατάλληλη ενδυμασία ανάλογα με την εποχή. Υποδήματα πεζοπορίας (τον χειμώνα κατά προτίμηση αδιάβροχα) - αδιάβροχο, επίσης, επανωφόρι, πετσέτες, εφεδρικές φανέλες, σκούφος ή καπέλο και γάντια, ένα λίτρο νερό και ελαφρύ πρόγευμα (σοκολάτα - καραμέλα - μικρό σάντουιτς).

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΛΕΙΒΑΔΙΟΥ

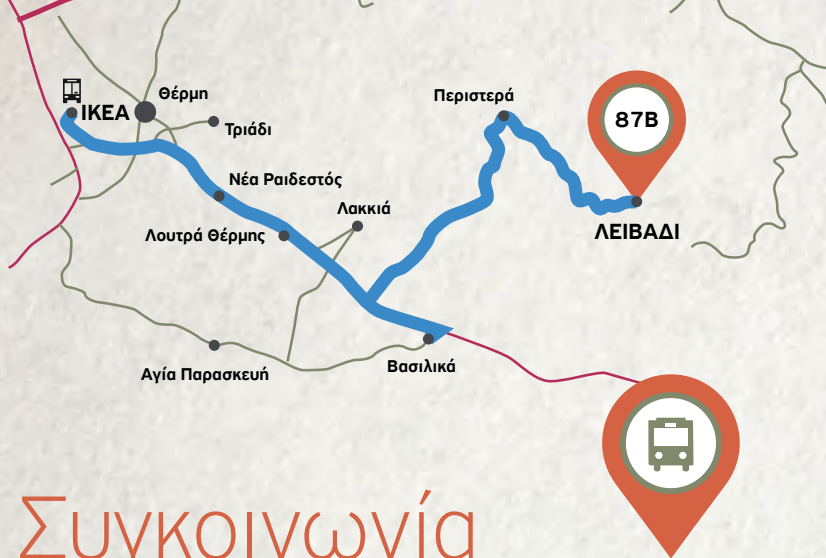
Λόγω των ειδικών περιβαλλοντικών συνθηκών το Λειβάδι προσφέρεται για την ανάπτυξη του ορεινού αγροτικού τουρισμού, της οργανωμένης γεωργίας, της συστηματικής κτηνοτροφίας, της μελισσοκομίας, της δενδροκαλλιέργειας (καστανιάς, καρυδιάς κερασιάς, μηλιάς, ελιάς) και της καλλιέργειας ψυχανθών και αρωματικών φυτών (ρίγανης, μέντας, τσαγιού κλπ.). Μεγάλη ανάπτυξη προβλέπεται να έχει η προσφορά υπηρεσιών από καταστήματα επισιτισμού και αναψυχής. Ο Δήμος Θέρμης έχει εκπονήσει και προτείνει ήδη προγράμματα αγροτουριστικής ανάπτυξης του χωριού και επίσης τη δημιουργία Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Μερική άποψη του χιονισμένου Λειβαδίου

Παραδοσιακά λιθόκτιστα κτίρια από την εποχή της Τουρκοκρατίας στον δρόμο προς τον Ι.Ν. του Αγίου Αθανασίου

Συγκοινωνία

Η οδική επικοινωνία του χωριού με τη Θεσσαλονίκη και τα ενδιάμεσα χωριά γίνεται με την περιαστική γραμμή 87Z του ΟΑΣΘ με αφητηρία τον τερματικό σταθμό λεωφορείων στην IKEA. Εκτελούνται 4 δρομολόγια την ημέρα. Ο επαρχιακός δρόμος που οδηγεί στο Λειβάδι είναι αυτός της βόρειας Χαλκιδικής με κατεύθυνση προς Πολύγυρο και Ιερισσό. Η διασταύρωση για το Λειβάδι βρίσκεται στο 20ό χιλιόμετρο, μετά τη Λακκιά και πριν από τα Βασιλικά.

Παραδοσιακά λιθόκτιστα κτίρια από την εποχή της Τουρκοκρατίας στον κεντρικό δρόμο του Λειβαδίου που οδηγεί στην κεντρική πλατεία «Τα Πλατάνια»

Ο πλάτανος στο τηγανάκι

Επικοινωνία

Δήμος Θέρμης:

T. +30 2313 300700,1

E. info@thermi.gov.gr

F. +30 2313 300719

www.thermi.gov.gr

Τοπική Κοινότητα Λειβαδίου:

T. +30 23960 61336

E. livadithes@gmail.com

Εκπολιτιστικός Σύλλογος Λειβαδιωτών Θεσσαλονίκης:

E. Δημ. Μυσιρλή 18, Τ.Κ. 54648, Χαριλάου, Θεσσαλονίκη

T. +30 6977824393

Σύνταξη - Πληροφορίες:

Δημήτρης Β. Γουδύρας

T. +30 6977824393

E. goudiras@gmail.com

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πελαγία Αστρεϊνίδου-Κωτσάκη, αρχιτέκτων. *Κοσμική ζωγραφική στον Άγιο Αθανάσιο στο Λιβάδι*.

Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος. *Πηγές της Ιστορίας της Μακεδονίας 1354-1833*, Θεσσαλονίκη 1989.

Ιωάννης Κ. Βασδραβέλλης. *Οι Μακεδόνες κατά την Επανάσταση του 1821*, Θεσσαλονίκη 1967.

Δημήτρης Β. Γουδήρας. *Το Λειβάδι Χαλκιδικής στην επανάσταση του 1821*. Παγχαλκιδικός Λόγος, τεύχος 28, 2016, σελ. 23-25.

Δημητρίου Κύρου. *Η μάχη των Βασιλικών και τα νεώτερα ιστορικά στοιχεία για το μετά από αυτήν ολοκαύτωμα της Μονής της Αγίας Αναστασίας κατά την Επανάσταση του 1821*, *Οι Αγιαναστασίτες*, τεύχος 35, 2015, σελ. 22-25.

Δήμος Χορτιάτη. *60 χρόνια μετά. Μνήμη και χρέος*. Θεσσαλονίκη 2004.

Νίκος Εμμ. Παπαιοκονόμου (2016). *Προσωπογραφία Αγωνιστών του 1821 από τη Χαλκιδική και τη Θεσσαλονίκη*. Θεσσαλονίκη: Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών.

Νίκος Εμμ. Παπαιοκονόμου. *Η πορεία της έρευνας για τους αγωνιστές του 1821 από τη Χαλκιδική, Χρονικά της Χαλκιδικής*. *Αγωνιστές του 1821 από τη Χαλκιδική και τη Θεσσαλονίκη*, τεύχος 54-55. σ. 183-203.

Ν. Παπαιοκονόμου. «Οι Χαλκιδικιώτες αγωνιστές του 1821 στον στρατό του Καποδίστρια», περ. «Πολύγυρος», τευχ. 55 / Ιαν.-Φεβρ. 2010, σελ.8.

Νίκος Εμμ. Παπαιοκονόμου. *Ελευθέριος Ιωάννου. Ένας ξεχασμένος ήρωας του 1821 από τη Λιαρίγκοβη*, ΑΡΝΑΙΑ, τεύχος 98, έτους ΚΣΤ, Ιανουάριος – Μάρτιος 2013.

https://el.wikipedia.org/wiki/Λιβάδι_Θεσσαλονίκης

Γ. Χιονίδη. «Οι εις τα μητρώα των αγωνιστών του 1821 αναγραφόμενοι Μακεδόνες», *Μακεδονικά* 12 (1972), σ. 34-65.

Γ. Χιονίδη. *Οι πάροικοι της Σκοπέλου (1829) που κατάγονταν από τη Χαλκιδική*. *Χρονικά της Χαλκιδικής*, τεύχη 31-32 1977. Σελ. 14 γράφει ότι 8 οικογένειες της Σκοπέλου το 1829 κατάγονταν από το Λειβάδι.

GREECE

